

Број 40-25/2022

Датум 24. 1. 2022. г.

НОВИ ПАЗАР NOVI PAZAR

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА

331-387/ 21
Београд
ДВ

Заштитник грађана
Zaštitnik građana

дел.бр. 1275 датум 18.01.2022.

НАЦИОНАЛНИ САВЕТ БОШЊАЧКЕ НАЦИОНАЛНЕ МАЊИНЕ
Јасмина Цурић, председница

36300 Нови Пазар
Ул. 28. новембра бб

Поштована госпођо Цурић,

Заштитник грађана је поступајући по притужби Националног савета бошњачке националне мањине у вези уџбеника за српски језик за осми разред у којима се негира босански језик, а на основу утврђених чињеница у поступку контроле законитости и правилности, упутио Мишљење са препоруком Министарству просвете, науке и технолошког развоја ради отклањања уочених недостатака у раду, као и у циљу унапређења рада органа управе и спречавања сличних пропуста у будућности.

Министарство просвете, науке и технолошког развоја обавестиће Заштитника грађана, у року од 60 дана од дана пријема препоруке о томе да ли је поступило по препоруци¹.

Копију Мишљења са препоруком која је упућена Министарству просвете, науке и технолошког развоја Вам достављамо у прилогу овог акта.

С поштовањем,

ЗАМЕНИК ЗАШТИТНИКА ГРАЂАНА

Слободан Томић

¹ Члан 31. став 3. Закона о Заштитнику грађана ("Службени гласник РС", бр. 79/2005 и 54/2007.)

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА

331-378/21
331-387/21
Београд
ДВ

Заштитник грађана
Zaštitnik građana

дел.бр. 1263 датум 18.01.2022.

На основу члана 138. став 1. Устава Републике Србије¹ и чланова 24. став 2. и 31. став 2. Закона о Заштитнику грађана² у поступку контроле законитости и правилности рада Министарства просвете, науке и технолошког развоја и Завода за унапређивање образовања и васпитања, по притужбама Националног савета хрватске националне мањине и Националног савета бошњачке националне мањине, Заштитник грађана даје мишљење са препоруком:

МИШЉЕЊЕ

Министарство просвете, науке и технолошког развоја одобрило је издавање уџбеника за српски језик за осми разред основне школе у којем је у дефиницији поделе јужнословенских језика наведено да се Хрвати, Бошњаци и Црногорци користе српским језиком, али га називају хрватским, босанским и црногорским језиком.

Одобравањем уџбеника у ком стоји оваква дефиниција, повређена су права припадника националних мањина јер се негира постојање ових језика, од којих се два користе у званичној службеној употреби језика и писма у Републици Србији, односно хрватски и босански језик. Такође, хрватски и босански језик се у оквиру образовног система изучавају у виду посебних предмета језик националне мањине са елементима националне културе, док се у одређеним основним и средњим школама на овим језицима организује и целокупна настава.

Завод за унапређивање образовања и васпитања је приликом оцене рукописа уџбеника морао да узме у обзир да начин на који је Одбор за стандардизацију српског језика дефинисао поделу јужнословенских језика може за последицу имати повреду права припадника националних мањина и довођење признатих језика националних мањина у Републици Србији у неравноправан положај.

Ценећи значај овог питања и у циљу заштите права припадника националних мањина, Заштитник грађана упућује Министарству просвете, науке и технолошког развоја као надлежном органу за одобравање уџбеника следећу:

ПРЕПОРУКУ

Министарство просвете, науке и технолошког развоја предузеће све мере како би уџбеник за српски језик за осми разред основне школе, у ком стоји наведена дефиниција поделе јужнословенских језика, био повучен из употребе до почетка школске године 2022/2023, у циљу поштовања права припадника националних мањина и поштовања језика националних мањина који су признати у Републици Србији.

¹ „Сл. гласник РС“ бр. 98/06.

² „Сл. гласник РС“ бр. 79/05 и 54/07.

Министарство просвете, науке и технолошког развоја обавестиће Заштитника грађана без одлагања, а најкасније у року од 60 дана од дана пријема ове препоруке, о поступању по њој.

Разлози

Заштитник грађана је примио притужбу Националног савета хрватске националне мањине³ у којој се наводи да је хрватска национална мањина изложена дискриминацији и негирању хрватског језика. У притужби се наводи да је Одбор за стандардизацију српског језика на захтев Завода за унапређивање образовања и васпитања донео став према којем у јужнословенске језике треба навести српски, бугарски, македонски и словеначки језик и према којем Хрвати, Бошњаци и Црногорци спадају међу народе који се користе српским језиком, али га називају хрватским, босанским и црногорским. У притужби је наведено да је Министарство просвете, науке и технолошког развоја одобрило уџбеник српског језика за осми разред основне школе у којима стоји оваква дефиниција.

Након обраћања Националног савета хрватске националне мањине, Заштитник грађана примио је и притужбу Националног савета бошњачке националне мањине⁴ у вези истог проблема, односно негирања босанског језика у наведеном уџбенику.

Поступајући по примљеним притужбама, Заштитник грађана покренуо је поступак контроле законитости и правилности рада Министарства просвете, науке и технолошког развоја и поступак контроле законитости и правилности рада Завода за унапређивање образовања и васпитања.⁵ О покретању поступка контроле обавештени су и подносиоци притужби, односно Национални савет хрватске националне мањине⁶ и Национални савет бошњачке националне мањине.⁷

Завод за унапређивање образовања и васпитања доставио је Заштитнику грађана изјашњење у траженом року и обавестио овај орган да сматра да је Завод у поступку одобравања рукописа предметног уџбеника за српски језик за осми разред основне школе донео мишљење у складу са Законом о уџбеницима⁸, а на основу прибављеног мишљења Одбора за стандардизацију српског језика. Завод у изјашњењу даље наводи да питање особености језика спада у област науке о језику и лингвистике, те да је Завод био обавезан да прихвати дефиницију поделе јужнословенских језика у складу са важећим прописима.

Заштитник грађана не спори чињеницу да је Завод за унапређивање образовања и васпитања приликом доношења оцене за одобравање рукописа уџбеника имао могућност да прибави мишљења релевантних научних институција и лингвистичких стручњака, као ни чињеницу да питање језика јесте област лингвистичке науке, али сматра да је Завод приликом доношења оцене рукописа уџбеника морао да узме у обзир и следеће чињенице:

- да је Република Србија прихватила Европску повељу о регионалним или мањинским језицима (1992) и ратификовала је Законом о ратификацији Повеље о регионалним или мањинским језицима⁹ чиме је овај документ постао део законодавства који се тичу заштите и унапређења права припадника националних мањина;
- да је Република Србија наведеним мултилатералним уговором прихватила хрватски и босански језик као мањинске језике које је дужна да штити и предузима активности у циљу унапређења;

³ Притужба поднета 6. 10. 2021. године.

⁴ Притужба поднета 13. 10. 2021. године.

⁵ Акти дел. бр. 26866, 26867 од 8. 10. и акт дел. бр. 30035 од 4. 11. 2021. године.

⁶ Акт дел. бр. 26865 од 8. 10. 2021. године.

⁷ Акт дел. бр. 30036 од 13. новембра 2021. године.

⁸ „Сл. гласник РС“ бр. 27/2018

⁹ Сл. лист СЦГ – Међународни уговори, бр. 18/2005.

- да су хрватски и босански језик у службеној употреби језика и писма у Републици Србији;
- да се у одређеним основним и средњим школама у Републици Србији изучавају предмети „Хрватски језик са елементима националне културе“ и „Босански језик са елементима националне културе“;
- да се у одређеним основним и средњим школама у Републици Србији изводи комплетна настава на хрватском и босанском језику.

Напоследку, Завод је морао узети у обзир чињеницу да начин на који је дефинисана подела јужнословенских језика и како се третирају наведени језици у уџбенику могу за последицу имати повреду права припадника националних мањина и довођење признатих језика националних мањина у Републици Србији у неравноправан положај.

Министарство просвете, науке и технолошког развоја доставило је тражено изјашњење Заштитнику грађана након две упућене ургенције.¹⁰ У изјашњењу број 07-00-1057/1/2021-02 од 25. новембра 2021. године и број 07-00-01057/2021-02 од 29. октобра 2021. године, која су достављена куриром Писарници Заштитника грађана 1. децембра 2021. године, Министарство је обавестило Заштитника грађана да је предметни уџбеник одобрен од стране овог Министарства након прибављене стручне оцене рукописа од стране Завода за унапређивање образовања и васпитања.

Наиме, Закон о уџбеницима¹¹ у члану 22. став 9. прописује да Министарство доставља Заводу за унапређивање образовања и васпитања рукопис уџбеника, ради давања стручне оцене рукописа. Чланом 23. ст. 7. и 8. истог Закона, прописано је да Завод на основу стручне оцене предлаже Министарству да се прихвати или одбије захтев за одобравање рукописа уџбеника.

Како је Министарство просвете, науке и технолошког развоја надлежни орган за одобравање рукописа уџбеника у складу са чланом 28. Закона о уџбеницима, Заштитник грађана¹² затражио је од Министарства додатно изјашњење у вези тога које је мере Министарство просвете, науке и технолошког развоја предузело како би се отклонио недостатак на који су у притужби указали Национални савет хрватске националне мањине и Национални савет бошњачке националне мањине, односно због начина на који су хрватски и босански језик представљени у уџбенику за осми разред основне школе.

Министарство просвете, науке и технолошког развоја је актом број 07-00-1057/2/2021 од 20. 12. 2021. године, поступајући по захтеву, обавестило Заштитника грађана да је предметни уџбеник српског језика за осми разред основне школе одобрен решењем министра¹³ од 11. 9. 2020. године и да полазећи од образложења које су дале консултоване научне институције, сматра да нема основа за повлачење наведеног уџбеника.

Заштитник грађана је пажљиво сагледао изјашњења надлежног Министарства просвете, науке и технолошког развоја и сматра да је Министарство својим поступањем, односно одобравањем издавања наведеног уџбеника довело до повреде права припадника хрватске, бошњачке и црногорске националне мањине. Такође, Заштитник грађана указује да је надлежно Министарство у поступку одобравања уџбеника по пријему стручне оцене рукописа предметног уџбеника морало вратити на поновно разматрање Заводу за унапређивање образовања и васпитања, односно донети решење о одбијању рукописа предметног уџбеника. Такође, надлежно Министарство је морало имати у виду да

¹⁰ Акти дел.бр. 30037 од 4. 11. и акт дел. бр. 32315 од 25. 11. 2021. године.

¹¹ „Сл. гласник РС“, бр. 27/2018.

¹² Акт дел. бр. 33379 од 3. 12. 2021. године.

¹³ Решење министра број: 650-02-00097/2020-07 од 11. 9. 2020. године.

дефиниција поделе јужнословенских језика која се нашла у овом уџбенику не третира ове језике у складу са важећим прописима.

Заштитник грађана још једном истиче, да не спори чињеницу да је питање језика и лингвистичко питање, али указује да се посебно морало водити рачуна о друштвеном контексту и домаћим и међународним прописима који гарантују остваривање језичких права припадницима националних мањина, а које је Република Србија признала и обавезала се да штити, као што је у случају хрватског и босанског језика.

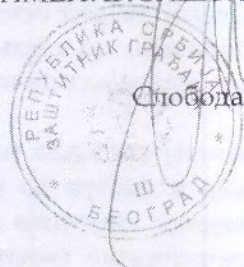
Приликом утврђивања да ли је поступањем односно не поступањем органа управе дошло до повреде права припадника националних мањина, Заштитник грађана је нарочито имао у виду следеће:

Закон о уџбеницима у члану 28. став 1. предвиђа да министар одобрава рукопис уџбеника на предлог Завода, односно на основу експертског мишљења, ако је спроведен поступак експертизе рукописа уџбеника. Чланом 32. став 1. истог Закона, предвиђено је да министар, односно покрајински секретар, доноси решење о одбијању захтева за одобравање рукописа уџбеника након истека рока за подношење захтева за експертизу из члана 26. став 1. овог закона, односно у року од 15 дана од дана пријема експертског мишљења.

Република Србија прихватила је Европску повељу о регионалним или мањинским језицима (1992) и ратификовала је Законом о ратификацији Повеље о регионалним или мањинским језицима¹⁴ чиме је овај документ постао део законодавства који се тичу заштите права припадника националних мањина. Република Србија је наведеним мултилатералним уговором прихватила хрватски и босански језик као мањинске језике које је дужна да посебно штити и предузима активности у циљу њиховог унапређења. Министарство просвете, науке и технолошког развоја учествује у изради периодичних извештаја Републике Србије о примени наведене Повеље, који су предмет мониторинга релевантних тела Савета Европе.

На основу свих утврђених чињеница и околности, Заштитник грађана је, применом чл. 31. ст. 2. Закона, дао препоруку Министарству просвете, науке и технолошког развоја у циљу унапређења рада органа управе и спречавања пропуста у будућности.

ЗАМЕНИК ЗАШТИТНИКА ГРАЂАНА

Слободан Томић

Доставити:

- Министарству просвете, науке и технолошког развоја
- Заводу за унапређивање образовања и васпитања
- подносиоцима притужби, Националном савету хрватске националне мањине и Националном савету бошњачке националне мањине
- у списе предмета

¹⁴ Сл. лист СЦГ – Међународни уговори, бр. 18/2005.